מדות נוספות שעלינו ללמוד מהתנא רבן שמעון בר יוחאי

לא רק מפני ספר הזוהר למדנו על עליונותו של רבי שמעון בר יוחאי, אלא אף בתלמוד אמרו אחרי פלפול מחודד במיוחד שהגה רשב"י, התפעל ראש האמוראים, רבא, "אמר רבא: דילידא אימיה כר"ש תיליד, ואי לא לא תיליד" (מכות יז, ב).

גם בירושלמי (סנהדרין א, ב) התפעל עליו מורו רבי עקיבא: "דייך (שמעון), שאני ובוראך מכירים כוחך".

במקום לנסוע למירון, לביקור בלי פרטי חינוך פרטניים, הבה ונתרכז בשבעה נקודות מאירות שהאיר לנו רשב"י, ושמא יוכל כל אחד ואחד מאיתנו ללכת בעקבותיו, לכל הפחות במדות אלו.

[א] רבי יהודה כד אזיל לבי מדרשא שקיל גולפא על כתפיה אמר "גדולה מלאכה שמכבדת את בעליה". רבי שמעון שקיל צנא על כתפיה אמר "גדולה מלאכה שמכבדת את בעליה" (נדרים מט, ב). לומדי תורה למדו בשדות, כי לא היו הבנינים הצפופים מיועדים לאסיפת אנשים רבים. ושם במקום לשבת על הקרקע, עדיף להביא כלי כדי לשבת עליו. רשב"י מלמד שאין לת"ח לצפות שאחרים ישמשו אותו, כאילו יש לו בזיון במה שטורח במלאכה. אלא אדרבה, זו היא כבודו! וכן אמרו חז"ל "גדול הנהנה מיגיעו יותר מירא שמים, דאילו גבי ירא שמים כתיב 'אשרי איש ירא את ה' ' ואילו גבי הנהנה מיגיעו כתיב 'יגיע כפיך כי תאכל, אשריך וטוב לך'. אשריך בעולם הזה, וטוב לך לעולם הבא. ולגבי ירא שמים 'וטוב לך' לא כתיב ביה" (ברכות ח, א).

וכן מהר"ל (על אבות, פרק א, "אהוב את המלאכה") כתב לא רק לעסוק במלאכה אלא **לאהוב** אותה. וטען שאם לא היו בני תורה נזקקים לשימוש ועזר של אחרים שיעבדו בשבילם, היה מוסר שאומרים והדרכה שאומרים לעם, מתקבלים ביותר. ולשון מהר"ל: "והבן איך הפליגו חכמים". וזה בניגוד גמור לכמה מבני תורה בימינו המבזים את האנשים המתפרנסים מעמל כפיהם, וגם לא מקבלים אותם ל"כולל", או את צאצאיהם ל"חדרים". ועלינו ללמוד את האמת מרשב"י!

אדרבה, משנה מפורשת. "יפה תורה עם דרך ארץ שיגיעת שניהם משכחת עון" (אבות, ב).

[ב] רשב"י מצא טעם לשבח ביסוריי ישראל עת שהם בגלות. על המקרא "וְלֹא מָצְאָה הַיּוֹנָה מָנוֹחַ לְכַף רַגְלָהּ, וַתָּשָׁב אֵלָיו אֶל הַתֵּבָה כִּי מַיִם עַל פְּנֵי כָל הָאָרֶץ" (בראשית ח, ט) הבין רש"י שהיונה היא רמז לכנסת ישראל (כדברי חז"ל במסכת ברכות נג, ב) יהודה בר נחמן בשם ר"ש אמר אילו מצאה מנוח לא היתה חוזרת. ודכוותה (איכה א) 'היא ישבה בגוים לא מצאה מנוח', אילו מצאה מנוח לא היו חוזרים. ודכוותה (דברים כח) 'ובגוים ההם לא תרגיע ולא יהיה מנוח לכף רגלך' הא אילו מצאה מנוח לא היו חוזרים (בראשית רבה לג, ו). גם אנו בימינו מבינים מלוא המשמעות, שאלמלא השואה לא היו מליוני יהודים חוזרים לארץ הקודש. עם ישראל חייב לחזור לארצה, בין בהתנדבות ורצון טוב, ובין בכפיה.

[ג] בימינו יש הרבה המטיפים לאהבה אוניברסלית, לבנות גשרים קשרים עם מדינות העולם. אנשים אלו רואים רק חיצוניות הדברים, ואינם חודרים למעמקי הלבב. כבר במסכת שבת (לג,ב) הצהיר רשב"י שכל טובתם שהגוים פועלים בעולם, אינם מכוונים לטובת האנושות, אלא לכבוד עצמם. מעשיהם הם השקעה להשיג כבוד. לכן [לפי גירסת הספרי] אמר רשב"י "הלכה – עשו שונא ליעקב" (ספרי, בהעלתך, פסקא סט). והרי מקרא מלא הוא! (תהלים קמד):
(ז) שְׁלַח יָדֶיךָ מִמָּרוֹם פְּצֵנִי וְהַצִּילֵנִי מִמַּיִם רַבִּים מִיַּד בְּנֵי נֵכָר:
(ח) אֲשֶׁר פִּיהֶם דִּבֶּר שָׁוְא וִימִינָם יְמִין שָׁקֶר:

"הצילני ממים רבים!" כתב מהר"ל כי הגוים נמשלים למים רבים, וישראל לאש, "אש דת למו". כאשר מתקרבים אלו לאלו, המים מכבים את האש. העצה נגד זה, שהאש תעמוד קצת רחוק מהמים, ובכך יאדה את המים! (נצח ישראל, פרק עשרים וחמשה).

[ד] רשב"י מלמד כי מוטל על האדם לקבוע מקום לתפילתו (ברכות ו, ב – וכן ז, ב) כי אז אלוהי אברהם בעזרו, וגם אויביו נופלים תחתיו. הטעם לזה כי כאשר אדם מתפלל במקום שאינו רגיל בו, אין מחשבותיו מרוכזות בתפילתו אלא הוא מביט הנה והנה לראות הרהיטים, והאנשים שאינו מכיר ועוד הפרעות לתשומת לבו. לכן גם בימינו שהאדם מתפלל שחרית, במקום אחד, ומנחה במקום אחר [נניח במקום עבודתו], ושוב ערבית במקום אחר, ראוי להשתדל שלא יפזר מקומותיו יותר משלושה מקומות אלו שקבע לעצמו. וזאת היא סגולה שאלוהי אברהם בעזרו, וגם שהטרוריסטים הרוצחים יפלו תחת רגלינו.

[ה] מי כמו ר' שמעון שידע ערכה של ארץ ישראל! וכבר הזכרנו זאת בשבוע שעבר, משום מה הקב"ה הרג לאלימלך מחלון וכליון, כי עזבו את ארץ הקודש. במדרש הלכה ספרי זוטא (על בהעלותך י, לג) לימד אותנו רשב"י: "בוא וראה חיבתה של ארץ ישראל כמה היא חביבה! שכל מי שהולך למלחמה הרי הוא רץ

והולך. כשהוא מגיע [=קרוב לשדה] המלחמה, הרי רגליו משתברות [=מאיט ושוהה את פסיעותיו]. אבל ישראל אינו כן. אלא כשהיו קרובים לארץ ישראל היו רגליהם נושאות אותם, ואומרים אלו לאלו: אם נכנסים לארץ ישראל ומתים מיד [ע"י אויבינו הכנענים] אין אנו כדאים, שאנו נכנסים אל המקום אשר נשבע ה' לאבותינו לתת לנו".

מעין זה כתב גם המלבי"ם (על דברים א, כו) "'ותמרו את פי ה' אלוהיכם', שאף אם היה סכנת מות הייתם צריכים למסור נפשכם לעשות צווי ה' ופקודתו". ולכאורה יש להקשות, הרי אין לך דבר שעומד בפני פקוח נפש? אלא ענה "מנחת חינוך" (מצוה תכ"ה) וכן "הנצי"ב (מרומי שדה, על עירובין מ"ה), כי בענין המלחמות אין מתחשבים בחשש פקוח נפש. וכן התבטא בחריפות רבי ירוחם לייבוביץ (ישיבת מיר) בספרו "דעת מקרא" (במדבר דף קכד) על עון דור המרגלים שנענשו מיתה כה חמורה: "החומד את הארץ אין פחד לנגד עיניו, כי מסוד הארץ היא מסירת נפש עבורה ממש, גם ליהרג עליה. בלי מסירת נפש אובדים את הארץ" [עכ"ל]

[ו] וכן לענין כבוד אב ואם החמיר מאד. "דתני רשב"י אומר גדול היא כיבוד אב ואם שהעדיפו הקב"ה יותר מכבודו. נאמר 'כבד את אביך ואת אמך'. ונאמר 'כבד את ה' מהונך'. ממה את מכבדו? ממה שיחננך. מפריש לקט שכחה פיאה, מפריש תרומה ומעשר ראשון ומעשר שני ומעשר עני וחלה. ועושה סוכה ולולב ושופר ותפילין וציצית. ומאכיל את העניים ואת הרעבים ומשקה את הצמאים. אם יש לך אתה חייב בכולן, ואם אין לך אין אתה חייב באחת מהן. אבל כשהוא בא אצל כיבוד אב ואם, בין שיש לך הון בין שאין לך הון 'כבד את אביך ואת אמך' **<u>ואפילו אתה מסבב על הפתחים</u>**" (ירושלמי, פאה א, א דף ג ע"ב).

[ז] ועל תלמוד תורה נתן נשמתו ביותר. הוא שהיה היחיד שהיה יודע לדרוש טעמא דקרא, הוא שהחמיר ביותר עלינו שנרבה זמנים רבים על לימוד תורה. הזהיר אותנו רשב"י (בפתיחה שניה למדרש איכה רבה):
(שם ט') מי האיש החכם ויבן את זאת וגו' תני רשב"י אם ראית עיירות נתלשות ממקומן בארץ ישראל? דע שלא החזיקו בשכר סופרים ובשכר משנים שנאמר (שם) 'על מה אבדה הארץ? ויאמר ה' על עזבם את תורתי' (ירמיה ט, יא-יב). לכן צריך כל אחד ואחד מאיתנו להרבות שעות וזמנים ללימוד תורה, ובמיוחד בשבתות.

אם רוצים אנו להדבק במדותיו של רבי שמעון בר יוחאי, עלינו להרבות מאמצים ללמוד תורה. ראשת דבר, שלא תעבור עלינו סעודה אחת בלי שאמרנו [או שמענו] שם דברי תורה. כך הוא אמר ברקי אבות (פרק ג):

רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר, שְׁלֹשָׁה שֶׁאָכְלוּ עַל שֻׁלְחָן אֶחָד וְלֹא אָמְרוּ עָלָיו דִּבְרֵי תוֹרָה, כְּאִילּוּ אָכְלוּ מִזִּבְחֵי מֵתִים [=עבודה זרה], שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה כח), כִּי כָּל שֻׁלְחָנוֹת מָלְאוּ קִיא צֹאָה בְּלִי מָקוֹם. אֲבָל שְׁלֹשָׁה שֶׁאָכְלוּ עַל שֻׁלְחָן אֶחָד וְאָמְרוּ עָלָיו דִּבְרֵי תוֹרָה, כְּאִילּוּ אָכְלוּ מִשֻּׁלְחָנוֹ שֶׁל מָקוֹם בָּרוּךְ הוּא [=המזבח], שֶׁנֶּאֱמַר (יחזקאל מא), וַיְדַבֵּר אֵלַי זֶה הַשֻּׁלְחָן אֲשֶׁר לִפְנֵי ה': [וכך אמר בחגיגה כז, א]